

שהיא עכשיו עד שנודע בודאי שלא היתה כן בתחלתה, והכי דייק לישנא דמתני', ואלו רבי זירא לא ידע כן בוודאי, דהא לאו הכי הוה כדמוכח ממאי דא"ל אביי. ועוד ק"ל לישנא דמתני', דקרי ליה עיר של יחיד דמשמע שרחובותיה ושווקיה שלו, ואינה מסורה לרבים, וכל כה"ג אפילו יש בה רשות הרבים גמורה כדעת רש"י ז"ל אין בה משום רשות הרבים, וכדאי' בפ' פסין ²⁸⁶ גבי שבילי בית גלגול, יהושע אוהב ישראל היה ותקן להם דרכים וסרטיאות כל היכא דלא ניהא תשמשתיה מסרה ליחיד, דאלמא רשות של יחיד, אע"פ שהוא רחב י"ו אמה והרבים עוברים בתוכו והוא דרך כבושה להם, אין חייבים בה משום רשות הרבים. מעתה מה שנראה נכון במשנתנו, דמתני' כפשוטה, דעיר של יחיד נקראת אע"פ שיש בה סרטיאות ופלטיות רחבות י"ו אמה ונכנסין בה ששים רבוא, כל שעיקרה ותחלתה היתה של יחיד שבנאה לעצמו, והיה יכול לעשות ברחובותיה וסרטיאותיה כמו שירצה לבנות בה דיורין ולקצר ולהרחיב כמו שירצה, ואח"כ נעשית של רבים, שנמסרו רחובותיה לרבים, ואין שום יחיד רשאי לקלקלם אלא בהסכמת כולן ²⁸⁷. ומיהו אכתי לא ידעי' אם צריך שישאר בה שום אדנות ליחיד, או אם מדבר אפי' בשנותנין לו טסקא, או אם נקראת עיר של יחיד כל זמן ששם בעלים הראשונים עלי', כיון שאין דין משנת' אלא משום גזירה,

יש בה משום רשות הרבים אלמלא דלתותיה גנעלות בלילה ²⁸⁵, ומעתה כל שבתחלתה נתיישבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים, זו היא של רבים ועם כל זה רוב הגאונים ז"ל ²⁸⁶ הם כדעת ר"ת ז"ל ²⁸⁷ דלא בעי' ששים רבוא כלל, וכן דעת הר"ם במו"ל ²⁸⁸. וטעם דבריהם, שאין לנו ללמוד מדגלי מדבר אלא לענין רשות הרבים ממש, שלא תהא מקורה ²⁸⁹, ושיש בה שש עשרה אמה ²⁹⁰, ושתהא מפולשת ²⁹¹. אבל לא לענין מגין הדורסים בה. וגם לא הוזכר זה בשום מקום לא בגמר' דילן ולא בירושלמי, וכן נראין הדברים. ולפי' פר"ת ובתוס' ²⁹², דעיר של יחיד כגון שאין ברחובותיה י"ו אמה רוחב, ונעשית של רבים כי ע"י שניתוספו דיורין תקנו לה סרטיאות ופלטיות ושווקים רחבים י"ו אמה, ויש בה משום רשות הרבים של תורה. ובין לשטה זו ובין לשטת רש"י ז"ל ק"ל טובא, דא"כ מה זה ששאלו בש"ס ה"ד עיר של יחיד שנעשית של רבים, ומר אמר כגון דסקרתא דבי ²⁹³ ריש גלותא, ומר אמר כגון דסקרתא דבי שתוואר ²⁹⁴, ומאי כגון צריך לזה, אלא כל שלא היה בה רשות הרבים גמורה, ונעשית רשות הרבים. ועוד, דרבי זירא דערבה לכלא מתא דרבי חייא ²⁹⁵ משום דהוה סלקא אדעתיה דהוה מתחלתה עיר של יחיד, במה תלה זה כי רחובותיה לא היו מימים קדמונים, אדרבה כך נמצאת וכך היתה לעולם, דלית לן לדון בשום עיר אלא כפי מה

דברי רבינו

אלא פתח א' מערבין את כולה, וכתב הראב"ד [הו"ד במאירי ומאורות] דבעינן ב' פתחים בשני צידי העיר דוקא. ומלשון רבנו משמע דזה נלמד מדגלי מדבר וכמ"ש רש"י בסוגיין ולעיל ו, א ד"ה רה"ר. [וראה בהערות לרמב"ן ²⁶⁸]. ובחידושינו לשבת (מהדורת ר"ז רייכמן) ו, א כתב רבנו: והכי הוא בירושלמי. וראה גם מש"כ לעיל שם הע' ^{453*}. ²⁹² כ"פ בשמו בתוס' הרא"ש [ותוס' רבנו פרץ], אלא ששם הוסיף: מערבין את כולה דלאו רה"ר גמורה היא דעדיין היא של יחיד וכו' דומיא דשביל שמסרן ליחיד. ולפי"ז אין מקום לקושית רבנו שבסמור. ברם בתוס' לעיל כב, ב ד"ה יהושע משמע דס"ל דהא דמסרן ליחיד מהני דוקא בדלא ניהא תשמשתיה. ע"ש. ²⁹³ כג"י דק"ס, אלא ששם וכן לפנינו ליתא: דבי. ²⁹⁴ לפנינו: דיסקרתא דנתוואי, ועי' בדק"ס אות א, וברבנו להלן ד"ה אלא אמר רב נחמן. ²⁹⁵ להלן נט, ב. ²⁹⁶ לעיל כב, ב. ²⁹⁷ בנדפס: אלא כחם כימות עולם.

מערבין את כולה דכיון דבתחילה היתה של רבים אתו לאחלוףי בר"ה גמור שלא יבינו שהותרה בשביל שריותא דעירוב. ²⁸⁵ ראה לעיל ו, ב. ²⁸⁶ אע"פ שעיקר דינו של רש"י הוא מד' הגאונים, והוא בבה"ג הל' עירובין (עמ' 131) חמדה גנוזה סי' ע' ושע"ת סי' רט ובעיתים (עמ' 306) בשם גאון, נראה שכוונת רבנו לרמב"ן, שרבנו רגיל לכנותו „גאון". ²⁸⁷ כ"כ בשמו בתוס' ר"פ (כ"י), וראה להלן הע' ²⁹², וכ"מ קצת ממש"כ בשמו התוס' לעיל ו, א ד"ה כיצד. ברם בתוס' בשבת סד, ב ד"ה רבי משמע דר"ת מודה לדעת רש"י, וכ"כ בדעתו בספר התרומה סי' רמט, והעיר ע"ז בבית אפרים או"ח סי' כו. ²⁸⁸ ראה ברמב"ם הל' שבת פ"ד ה"א ובמ"מ שם, וכ"ה דעת הרמב"ן בלקוטות רשב"א וריב"ש סי' תה, וכ"כ ב„מאורות" בשם הר"א אב"ד. וראה בביה"ל סי' שמה ס"ז ד"ה וי"א ובשו"ת בית אפרים סי' כו בארוכה. ²⁸⁹ שבת ה, א. ²⁹⁰ שם צט, א. ²⁹¹ לדין זה יש להב"ר מהא דאמר' בסוגיין דאם איז לה